Training voor mentoren: Omgaan met diversiteit binnen een mentoringproject

De bouwstenen diversiteit zijn ontwikkeld in opdracht het lectoraat Dynamiek van de Stad van hogeschool Inholland, in samenwerking met het Kennispunt Mentoring (Sardes). De opdracht past in het kader van het programma Diversiteit in het Jeugdbeleid van ZonMW, met name bij de activiteiten van de Academische werkplaats DWARS in Rotterdam.

DWARS is een netwerkorganisatie, waarin kennis en vakmanschap worden gedeeld tussen doelgroep, praktijk, onderzoek, onderwijs en beleid.

DWARS richt zich op het verkrijgen en verspreiden van kennis en het versterken van 'intercultureel vakmanschap' of beter: 'diversiteitsbewust vakmanschap'.

www.samendwars.nl

Inhoud

1
Basis Bouwsteen: rol van het eigen perspectief op de mentoringrelatie 3
Centraal thema: 3
Centraal doel 3
Toelichting voor de trainer 3
Doelgroep 3
Duur 3
Deelonderwerpen van de training 5
Theorie 1: Kruispuntdenken 7
Tweedelingen 7
Tweedelingen op basis van cultuurverschillen. 8
Je identiteit maak je niet alleen! 8
Iedereen heeft een bril op 8
Opdracht 1 bij de theorie: 9
Theorie 2 Interactie 11
Gedrag en relatiewens 11
Wederzijdse beïnvloeding 12
Keuze opdracht A: discussie. 13
Keuze opdracht B: Kernkwadranten maken. 13
Opdracht 3. Casus bespreken 15
Casus 1 15
Casus 2 15
Bronnen 16
Bijlage: Kernkwadrant (leeg) 17
Themabijeenkomst: Ouders en ouderbetrokkenheid 17
Centraal thema: 18
Centrale doelen: 18
Toelichting voor de trainer 18
Doelgroep 19
Duur 19
Deelonderwerpen van de training 21
Theorie 1 22
Theorie 2 22
Theorie 3 22
Bijlage 1 24
Bronnen 26
Themabijeenkomst: Structuur en Chaos 27
Centraal thema: 27
Centraal doel 27
Toelichting voor de trainer 27
Doelgroep 28
Duur 28
Deelonderwerpen van de training 29
Theorie 1: Leefwerelden 29
Mixed message 30
Theorie 2: Structuur in opvoeding 31
Theorie 3: Opvoedstijlen 32
Opdracht: Schema invullen 34
Bronnen 36

Basis Bouwsteen: Rol van het eigen perspectief op de mentoringrelatie

Wat is diversiteit? Het is een ingewikkeld en abstract begrip. Diversiteit gaat over mensen, over verschillen en overeenkomsten in zienswijzen en zijnswijzen (Beusekamp, 2002:19). Het speelt zich ook af in verschillende processen. Zo kan een individueel proces zich buigen over de vraag: hoe divers ben ik, hoe denk ik over diversiteit en hoe voel ik mij daarbij? Een sociaal of institutioneel proces gaat daarin een stap verder door bijvoorbeeld te onderzoeken in hoeverre een organisatie een wenselijke afspiegeling vormt van de samenleving. Ten slotte maakt ook een symbolisch proces onderdeel uit van denken over diversiteit. Omgaan met diversiteit is omgaan met ingewikkelde gedragsnormen die, bedoeld of onbedoeld, gebaseerd zijn op dominantie, stereotypering, racisme, privileges, veronderstellingen, macht, etnocentrisme, rolpatronen etc. Om deze mechanismen zichtbaar te maken, is het denken in kruispunten (ook wel intersecties genoemd) van groot belang. Diversiteit vereist een open houding om deze denkmethode te gebruiken en toe te passen op het dagelijks leven. Intersectionaliteit wordt daarmee een filosofie, een overtuiging, waarmee identiteit en sociale relaties een andere dimensie krijgen. Diversiteit begint zodoende altijd bij jezelf en dat betekent; jezelf kritisch onder de loep nemen.

Centraal thema

De invloed van je eigen identiteit en sociale ongelijkheid tussen mentor en mentee op de mentoringrelatie. Bewustwording van het eigen referentiekader en maatschappelijke positie om als er onbegrip ontstaat te kunnen reflecteren en mogelijke oorzaken te herkennen en bespreekbaar te maken. Om zo een stevigere band met de mentee op te bouwen/houden.

Centraal doel

Bewustwording van je eigen referentiekader in de beoordeling van personen en situaties (gedrag). Achterliggend doel; leren omgaan met diversiteit en sociale ongelijkheid binnen de mentoringrelatie.

Toelichting voor de trainer

Deze training draait om bewustwording van het feit dat iedereen eigen normen en waarden, en soms vooroordelen heeft. Dat klinkt als een open deur. Toch kan even stilstaan bij de zichtbare en onzichtbare verschillen tussen mensen van pas komen in de begeleiding en coaching van de mentee door de mentor.

Vooral bij mentorkoppels waarbij de mentee uit een hele andere culturele setting en sociale klasse komt dan de mentor kunnen onderlinge verschillen soms vragen oproepen of lastige situaties met zich mee brengen. Maar ook leeftijd/generatie, sekse, seksuele voorkeur of gezondheid is van invloed. Waarom reageert iemand op een bepaalde manier? Waarom wordt de mentee zo boos? Waarom vat de mentee complimentjes verkeerd op? Het doel van deze training is de mentor ervan bewust te maken dat er onderlinge verschillen zijn en hoe sterk ze van invloed zijn. Het is ook de bedoeling dat de mentor leert dat de normen en waarden onbewust worden toegepast. Ze zijn ontstaan onder invloed van ouders, vrienden, school, maatschappelijke positie en de verwachtingen die anderen hebben. En, niet onbelangrijk, de mentor kijkt in deze bijeenkomst ook goed naar zichzelf om zich bewust te worden van de eigen normen, waarden en vooroordelen en hoe deze van invloed zijn op de beleving van situaties.

Probeer als trainer voorafgaand aan de training op een rijtje te zetten hoe deze training jouw mentoren verder kan helpen en de kwaliteit van hun begeleiding kan verhogen.

Doelgroep

Mentoren en coaches (vrijwilligers)

Duur

2 uur en 25 minuten

(Leer)doel	Werkvorm	Tijd	Materiaal
1. Kom maar op met die vooroordelen! Introductie oefening	Opwarmer: oefening. Laat de deelnemers in de groep om zich heen kijken. Laat ze opschrijven wat voor soort mensen ze om zich heen zien. Wat zou iedereen voor werk doen, waar wonen ze, zijn ze getrouwd? Wat hebben ze voor hobby's? Wie is er spontaan, wie vrolijk, zakelijk, nors, ouderwets? Alternatief (bijvoorbeeld wanneer deelnemers elkaar al beter kennen): Bekijk de twee foto's op de PowerPoint. Eerst de een, dan de ander. Vraag bij beide foto's: wat zijn dit voor mensen, wat doen ze in het dagelijks leven, waar wonen ze, wat zijn hun hobby's?	10 minuten	Individueel schrijven + Foto's op PowerPoint dia 4 en 5
2. Kennismaking en toelichting op het programma. Doel van de training	Toelichting door de trainer	5 minuten	PowerPoint
3. Theorie 1: Kruispunt denken. Over de invloed van je eigen ervaringen en maatschappelijke positie op de manier waarop je naar mensen en situaties kijkt	Korte inleiding door de trainer en ruimte voor vragen	10 minuten	PowerPoint
4. Inventariseren; alles is van invloed op jouw kijkwijze! Bespreking van verschillende dimensies van diversiteit	Opdracht 1 maken	20 minuten	Flaps
5. Theorie 2; Interactie	Kort bespreken met de cursisten	10 minuten	PowerPoint
6. Keuzeopdracht	Kiezen voor opdracht A of B	15 minuten	
Pauze		10 minuten	
7. Opdracht 2: Bewustwording: welke vooroordelen heb je eigenlijk?	Opdracht 2: De mentee-pop	20 minuten post-its plakken	Zie de PowerPoint voor een figuur van een mentee pop
8. Nabespreken+ wat valt op? Wat is onverwacht? Hoe zou het komen dat jij een vooroordeel hebt?	Opdracht 2: De mentee-pop	10 minuten	
9. Casus	In groepjes uit elkaar. Discussie over een casus. Gezamenlijke	15 minuten	

	terugkoppeling en discussie in de volledige groep		
10. Reflectie. Wat heb je geleerd? En hoe ga je dat inzetten in praktijk	In groepjes en dan terugkoppelen: - Wat heb je geleerd? - Noem twee actiepunten die je - gaat ondernemen of twee leerpunten die je gaat toepassen met/bij je mentee	20 minuten	
Afsluiting	Laatste vragen en afsluiting		

Deelonderwerpen van de training

1. Kom maar op met die vooroordelen! Start met een oefening. Voor wie durft: Laat de deelnemers in de groep om zich heen kijken. Laat ze opschrijven wat voor soort mensen ze om zich heen zien. Wat zou iedereen voor werk doen, waar wonen ze, zijn ze getrouwd? Wat hebben ze voor hobby's? Wie is er spontaan, wie vrolijk, zakelijk, nors, ouderwets? Als dat niet bruikbaar is, gebruik je de foto's in de PowerPoint.

2. Toelichting van het doel van de bijeenkomst. Theorie: neutraal kijken kan niet, mensen maken altijd classificaties van elkaar op basis van opvoeding en ervaringen. Het 'in hokjes stoppen' hebben we nodig om de wereld overzichtelijk te houden en is heel natuurlijk. In interculturele relaties zijn de perspectieven van de mentor en de mentee (de brillen waardoor je kijkt) heel verschillend. Dat kan tot onbegrip, ergernis of verassingen leiden. Daarom is het goed om, voordat je aan de slag gaat met de mentee, vast eens stil te staan bij je eigen referentiekader. Wat zijn je eigen vooroordelen en waar zijn ze door ontstaan?

3. Er is interessante theorie over kruispunt denken en het feit dat mensen niet neutraal kunnen kijken. Over cultuur en identiteit en de (onbewuste) werking ervan. We geven een korte toelichting van deze theorie op de volgende pagina. → Theorie 1. Kruispunt denken.

4. Vervolgens Opdracht 1 bij de theorie maken; welke factoren zijn nog meer van invloed op de manier waarop je naar anderen kijkt? Waar je woont, wie je ouders zijn, waar je op school hebt gezeten, positie in het gezin, etc. → Opdracht 1

5. Theorie 2; Interactie. Doel van deze theorie: bewustwording bij de cursisten van het feit dat gedrag, gedrag uitlokt. Actie = Reactie. En dat je door een andere rol te kiezen de interactie kunt sturen. → Theorie 2. Interactie

6. Kiezen tussen twee opdrachten; A of B. Opdracht A: een discussie voeren aan de hand van een aantal stellingen over de werking van de roos van Leary. Of Opdracht B: Kernkwadranten maken. → Opdracht A of B.

7. De menteepop. Een grote papieren pop die een mentee voorstelt. Teken deze zelf op een flap of gebruik de dia in de PowerPoint presentatie (printen). Maak subgroepen. In de groepen benoemen welke vooroordelen je diep in je hart hebt over de groep jongeren waarvoor het project bestemd is. Plak met post-its op de verschillende lichaamsdelen van de pop wat je eerste ingeving is;
    a. Het hoofd: wat gaat er in ze om, waar denken ze aan, wat is belangrijk?
    b. De mond: wat voor taal komt daar uit? Wat is hun taalvaardigheid, spreken ze straattaal, wat leren ze thuis?
    c. Oren: naar wie of wat luisteren ze? Wat krijgen ze vaak te horen?
    d. Ogen: waar kijken ze naar? Is uiterlijk belangrijk? Wat is hun blinde vlek?
    e. Handen: wat hebben ze in de vingers? Waarin zijn ze handig of onhandig?
    f. Buik: waar krijgen ze buikpijn van? Wat denk je dat hun onderbuik gevoel zegt over jou als mentor, school etc.?
    g. Hart: waar zijn ze gevoelig voor?
    h. Tenen: waardoor voelen ze zich op hun tenen getrapt?

i. Benen: wanneer nemen ze de benen?
j. Rug: wat dragen ze allemaal met zich mee?

➔ Opdracht 2, menteepop

8. Nabespreken; welke vooroordelen had je niet bij jezelf verwacht? Waarom niet?

9. In groepjes uit elkaar. De groepjes krijgen een casus mee over een probleem dat een mentee heeft. Zie de tekst onderaan de theorie. Wat is je advies aan de mentor van deze jongere? Wordt het probleem veroorzaakt door het hoofd, het hart, de onderbuik en/of de tenen? Gezamenlijke terugkoppeling en discussie in de volledige groep. → Opdracht 3. Casus.

10. Reflectie. Wat heb je geleerd en hoe helpt dit je in de contacten met de mentee? Schrijf op de flap of noem de leerpunten en omschrijf hoe dit van pas kan komen in de mentoringrelatie.
    a. Wat heb je geleerd?
    b. Noem twee actiepunten die je gaat ondernemen of twee leerpunten die je gaat toepassen met/bij je mentee

Theorie 1: Kruispuntdenken

'Een eerste stap bij caleidoscopisch denken behelst zelfreflectie; iedereen leert inzien dat we allemaal gelijktijdig gepositioneerd zijn naar gender, etniciteit, klasse en seksuele voorkeur en dat sommige combinaties meer macht in zich dragen dan andere.' (Wekker, 2001:32)

De kruispunttheorie of 'caleidoscopisch denken' gaat uit van het maken van combinaties. We delen de wereld om ons heen en elkaar in: in groepen, klassen, soorten en categorieën. Dat is logisch, want dat brengt orde in de chaos, en maakt communicatie mogelijk. Als het woord 'tafel' niet bestond, zouden we voor alles wat als tafel kan dienen een nieuw woord moeten verzinnen, en nooit met elkaar over verschillende tafels kunnen praten.

Het indelen van zaken om ons heen is dus vooral praktisch. Het maakt de wereld overzichtelijk, herkenbaar en zelfs een beetje voorspelbaar. Zodra een indeling gemaakt is, is deze namelijk omlijnd, vaststaand en stabiel.

Ook bij indelingen van groepen mensen, kost het vaak moeite om een individu van één categorie, ook te zien als lid van een andere categorie. Een voorbeeld hiervan is hoe er na de aanslagen van 11 september 2001 op het WTC in New York in de media veelal werd gesproken over Nederlanders enerzijds en moslims anderzijds. Er ontstond daardoor een beeld alsof iemand niet zowel 'Nederlander' als 'moslim' kan zijn (Sneller en Verbiest, 2002:64).

In het verlengde hiervan is er ook een ander effect dat het denken in vastomlijnde categorieën met zich meebrengt. Namelijk dat categorieën veel homogener lijken dan ze in werkelijkheid zijn. Door de indeling als één vastomlijnde groep, bijvoorbeeld 'vrouwen', verdwijnen de verschillen binnen de groep uit het zicht. Als je spreekt over de arbeidsparticipatie van 'vrouwen' in Nederland verlies je de etnische verschillen tussen vrouwen uit het oog. (Bron: www.e-quality.nl)

Tweedelingen

Specifieke indelingen zijn zogenaamde tweedelingen. Veel categorieën die mensen aan elkaar toekennen vallen uiteen in begrippenparen die ogenschijnlijk elkaars tegengestelde zijn. Voorbeelden zijn: slachtoffer/dader, man/vrouw, Nederlander/buitenlander, rijk/arm, oud/jong, autochtoon/allochtoon. Juist in deze tweedelingen speelt verschil in waarde een rol. Kenmerken van dergelijke tweedelingen zijn:

1. De betekenis van de twee termen komt tot stand in relatie tot elkaar. Zo krijgt 'zwart' betekenis in contrast met het tegenovergestelde 'wit'. Met andere woorden 'zwart' is: 'niet-wit'.
2. Eén van beide termen heeft de voorkeur, de meeste waardering. Deze term is de norm, de vanzelfsprekendheid. Door het verschil in waardering tussen de twee termen ontstaat er een hiërarchie.

Uit veel tweedelingen blijkt welke term meer gewaardeerd, vanzelfsprekend of normaal is, en welke daarop de uitzondering vormt: westers tegenover niet-westers, actief tegenover inactief en valide tegenover invalide zijn voorbeelden daarvan. In dergelijke tweedelingen worden mensen ingedeeld al naar gelang ze een bepaalde eigenschap wel of niet bezitten. De eigenschap zelf is de norm. In beleid betekent dit vaak dat specifiek beleid bijvoorbeeld gericht is op burgers die de eigenschap niet hebben. Degenen die de eigenschap wel hebben zijn de normgroep; zij worden niet apart genoemd, maar vallen impliciet onder het algemene beleid.

Ook bestaan tweedelingen met een genderlading; systematisch worden termen toegedeeld aan mannen en vrouwen of het mannelijke en vrouwelijke. Anneke Smelik geeft daarin in haar boek Effectief beeldvormen een voorbeeld (1999:40):

mannen	**vrouwen**
geest	lichaam
ratio	emotie
macht	onmacht
dader	slachtoffer
formaliteit	informaliteit
orde	chaos
wetenschap	verzorging
creativiteit	reproductie
activiteit	passiviteit

Alles wat als 'mannelijk' wordt beschouwd, wordt over het algemeen hoger gewaardeerd dan datgene waar 'vrouwelijk' voor staat.

Tweedelingen op basis van cultuurverschillen.

Tweedelingen worden ook gemaakt op het gebied van cultuurverschillen: individualistische tegenover collectieve culturen, moderne tegenover traditionele culturen, schuld- tegenover schaamteculturen. Ook deze tweedelingen zijn eendimensionaal, statisch en stereotype, terwijl het kenmerk van culturen nu juist is dat ze dynamisch zijn en constant in verandering (Shadid, 1995:6-7).

Je identiteit maak je niet alleen!

Via bovenstaande theorie over tweedelingen en kruispunt denken komen we op een cruciaal karakteristiek van diversiteit namelijk, het (h)erkennen van identiteitsaspecten die ons in het hedendaags leven typeren en waarmee we ongevraagd worden gevormd door anderen. Leven in een diverse maatschappij betekent ook dat je niet zelf kunt bepalen hoe anderen jou zien en indelen.

De aspecten waaraan we onze identiteit ontlenen zijn sociale dimensies. Sociaal, omdat identiteit wordt geconstrueerd op maatschappelijk niveau oftewel, door de media en politiek, op het schoolplein, in de bus, bij het groeten van de buurvrouw of in het park. Een individu heeft een eindeloos scala aan dimensies zoals: sekse of gender, sociale klasse, geografische locatie, religieuze overtuiging, nationaliteit, seksuele voorkeur, etniciteit, culturele achtergrond, leeftijd of generatie, burgerlijke status, opleidingsniveau, etc.

Vaak blijkt de manier waarop we ons zelf identificeren heel anders te zijn dan dat anderen ons zien. Deze verschillen in perceptie zijn gebaseerd op overheersende normeringen die eindeloos gestructureerde bepalingen doorgeven, zie de tekst over de tweedelingen.
Het kruispunt denken kan aan diversiteit verbonden worden door te stellen dat er verschillende 'diversiteitsassen' bestaan waarlangs bepaalde posities tot stand komen (Beusekamp, 2002:18). Wanneer mensen elkaar 'ontmoeten' nemen zij ieder hun eigen achtergrond, denkbeelden, impressies, invalshoeken etc. mee.

Iedereen heeft een bril op

Geen mens kan dus echt neutraal kijken naar sociale gebeurtenissen en situaties. Men is zich er zelden echt bewust van, maar we zijn continu bezig met het beoordelen van mensen, elkaar en situaties. We zeven als het ware wat er om ons heen gebeurt. Dat is ook goed, want het stelt je in staat om situaties in te schatten en je kunt bepalen welk gedrag er van jou verwacht wordt.

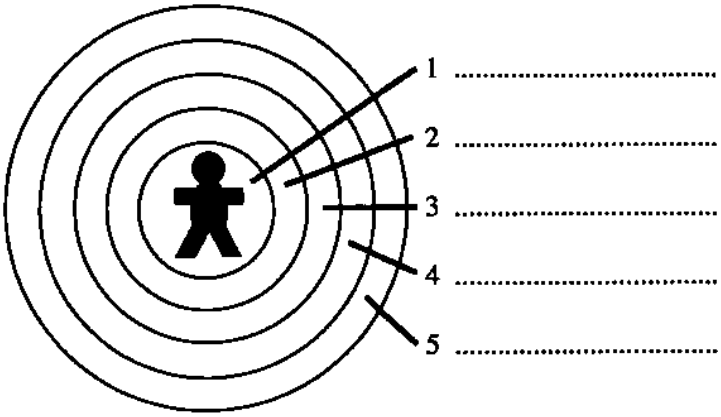
Afhankelijk van de context van waaruit we naar situaties kijken, beoordelen we deze. Een belangrijk punt is dat iemand nooit continu tot één en dezelfde 'wij- groep' hoort. Specifieke

situaties bepalen de manier waarop mensen zich identificeren met een groep of juist afstand nemen.
Samenvattend: de bril die mensen op hebben, is bepalend voor de manier waarop ze situaties inschatten en personen beoordelen.

Daarnaast is er nog een belangrijke andere factor, en dat is de manier waarop mensen zichzelf zien. Armoede is daar een voorbeeld van. Armoede wordt vaak genoemd als factor in het vertonen van zgn. 'risicogedrag'. Maar uit diverse onderzoeken blijkt dat jongeren die objectief gezien minder kansen hebben (laag gezinsinkomen, laagopgeleide ouders, wonen in een achterstandswijk), maar zichzelf niet als kansarm beschouwen, ook veel minder vaak risicogedrag vertonen. Zij staan daarbij gelijk aan de jongeren uit de kansrijke gezinnen.

Daaruit kun je dus concluderen dat mensen situaties en personen continu beoordelen omdat dit houvast en zekerheid geeft. De eigen ervaringen en het zelfbeeld zijn bepalend bij deze beoordeling.

Voor een mentor die een mentee begeleidt is het ten eerste goed om zich ervan bewust te zijn dat de mentee heel anders naar dezelfde situatie kan kijken dan de mentor. Als er (wederzijds) onbegrip ontstaat over gedrag van de mentee, kan de mentor dan stilstaan bij de mogelijke redenen van dit gedrag? Gedrag van pubers wordt al snel als onwillig of brutaal uitgelegd, maar er kan dus meer achter zitten! Dat 'meer' kan te maken hebben met allerlei soorten verschillen en sociale ongelijkheid. De mentor kan zich makkelijker in de mentee verplaatsen met dit besef.

Opdracht 1 bij de theorie:

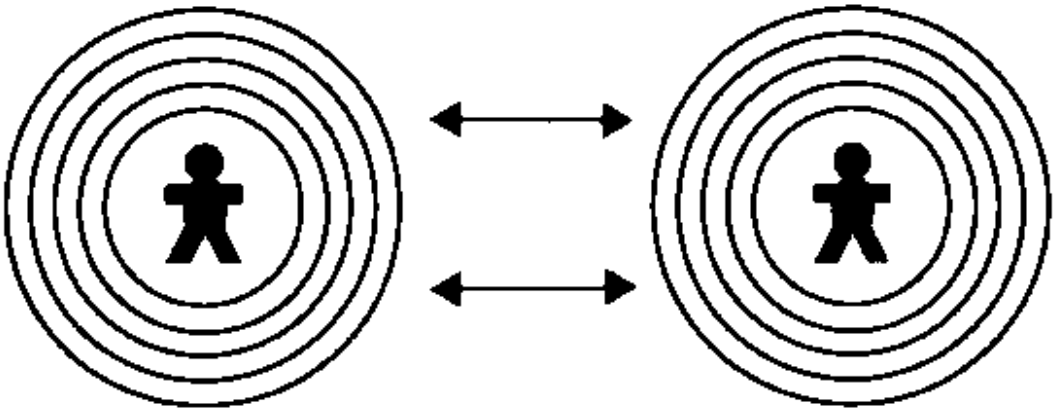
Vraag: Wat zijn de meest belangrijke zaken die jouw identiteit uitmaken? Schrijf ze naast de nummers 1 tot 5 waarbij nummer 1 staat voor wat voor jou het meest belangrijke is.
Zorg ervoor dat een van de punten die je noemt een eigenschap van jou is.

Sommige van deze aspecten zullen verband houden met:

De rollen die je in je leven vervult: dochter, vriend, student, bakker, bankier.
Die delen van je identiteit die je zelf kan kiezen: fan van een bepaald soort muziek, lid van een politieke partij, stijl van kleden.
Waar je bent geboren, waar je woont.
Al dan niet tot een minderheid behorend.
Je geslacht en je seksualiteit.
Je godsdienst.
Je sociale klasse van herkomst en waar je nu staat: inkomen, opleidingsniveau, levenswijze
En misschien, vreemd genoeg, met: wat je niet bent, of niet wil zijn. Bijvoorbeeld: geen vrouw, geen socialist; niet Frans, geen alcoholist.

Doel van deze opdracht: het is de bedoeling dat de mentor ook naar zijn eigen gedrag kan kijken en zich er bewust van wordt dat hijzelf ook (onbedoeld) bevooroordeeld is. Een belangrijke bewustwording omdat het zelfbeeld en het gedrag dat jongeren vertonen vaak aangepast worden

aan de verwachtingen die anderen van hen hebben. Als de verwachtingen van de leerkracht en/of de mentor laag zijn, op basis van die (onbewuste) vooroordelen, is het effect op de mentee ok negatief.

***Noot voor de trainer**. Bespreek met je mentoren: Je hebt nu gekeken naar de elementen die jou tot jezelf maken. Iedereen kan een dergelijk overzicht van zichzelf maken. We willen hier de stap zetten van ervaren hoe je zelf in elkaar zit en je daarvan bewust zijn naar jouzelf als mentor in interactie met je mentee.*

Theorie 2 Interactie

Een belangrijk psychologisch basisprincipe is: gedrag lokt gedrag uit. Eén van de modellen voor de interactie tussen mensen is de 'Roos van Leary'.
De meeste conflicten tussen mensen gaan helemaal niet over de inhoud van de communicatie, maar over de relatiewens: "Ik wil die deur best dicht doen, maar je hoeft niet zo'n toon tegen me aan te slaan." De Amerikaanse psycholoog Timothy Leary heeft zich met de relatiewens in de communicatie bezig gehouden. Bij de relatiewens gaat het in feite om twee vragen. 1) Wie is de baas? Wie zit boven en wie zit onder? 2) Met elkaar of tegen elkaar? Samen of tegen?

Gedrag en relatiewens

In de Roos van Leary kunnen de verschillende gedragsvormen (in de cirkel) en relatiewensen (buiten de cirkel) worden weergegeven. Gedraagt iemand zich onder, dan gaat de ander bijna vanzelfsprekend boven zitten. Gaat iemand echter boven zitten, dan moet de ander naar beneden. Maar als de één zich 'samen' gedraagt, dan gaat de ander zich ook samen gedragen. Hetzelfde geldt voor tegen-gedrag.

De roos heeft twee dimensies: boven-onder en samen-tegen. Gedrag roept gedrag op. Het staat nooit helemaal los van elkaar. Jij wordt boos omdat een ander stom doet, je huilt als een ander je pijn doet, je helpt als iemand om hulp vraagt. Enzovoort. Dat is actie-reactie. En hoewel dat automatisch lijkt te gebeuren, liggen daar toch spelregels aan ten grondslag. Spelregels die wij onbewust volgen. En die spelregels zijn als volgt:

1. **Boven**gedrag roept **onder**gedrag op
2. Omgekeerd roept **onder**gedrag **boven**gedrag op
3. **Samen**gedrag roept **samen**gedrag op
4. **Tegen**gedrag roept t**egen**gedrag op

In het schema van de Roos van Leary ziet dat er zo uit. Cursief zie je de relatiewensen (buiten de cirkel) en in de cirkel de gedragsvormen.

Wederzijdse beïnvloeding

Met de Roos van Leary kan het gedrag van de ander beter worden begrepen en beïnvloed:

- Voor mensvriendelijk gedrag is het verstandig om vaak *samen-boven* of *samen-onder* te reageren op de relatiewens van een ander. Het contact verloopt dan in een vriendelijke sfeer.
- Het is niet goed om altijd *onder* te zitten: er wordt dan snel over iemand ´heen gelopen´. Ook alleen *boven* reageren is niet altijd effectief: dergelijk gedrag wekt irritaties op, omdat die personen nooit toegeven en het altijd beter lijken te weten.
- Aan de *samen*-kant zitten is wel goed voor een vriendelijke sfeer, maar er zijn situaties dat dit niet meer werkt. Bijvoorbeeld als je iemand een aantal keren vriendelijk heb gevraagd iets te doen, waarop de ander niet reageert. Dan kan een flinke *boven*-tegen reactie effect hebben. Het is wel goed om daarna weer *samen* te reageren, om de sfeer te herstellen.

Door in de dagelijkse praktijk goed op te letten of iemand boven of onder zit, is het mogelijk om effectiever te reageren op gedrag.

Keuze opdracht A: discussie.

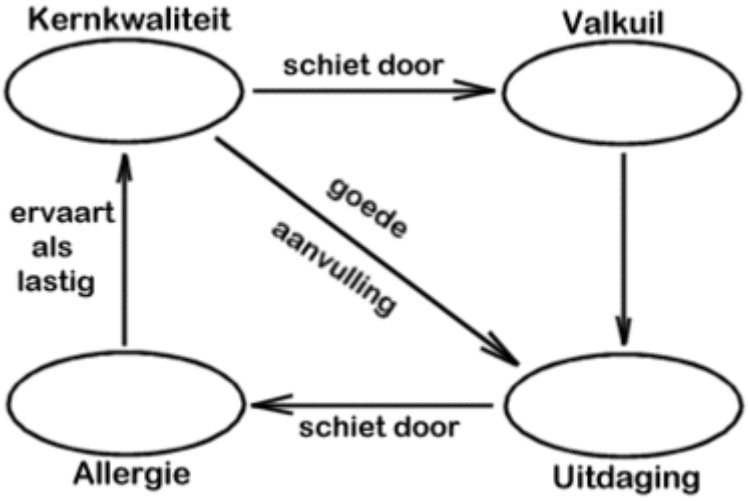
Discussievragen (in groepjes of plenair):

1. Welke vorm van gedrag vertoont jouw mentee meestal in contact met jou?
2. En welke vorm in contact met vrienden/klasgenoten?
3. Welke vorm van gedrag vertoon jij vaak wanneer je samen met je mentee bent?
4. In wat voor situaties vertoon je welk soort gedrag? Dus welke gedrag bij welke gespreksonderwerpen met je mentee?
5. Op welke momenten is het verstandig als je bewust een andere gedragsvorm kiest in de communicatie met je mentee? Waarom?

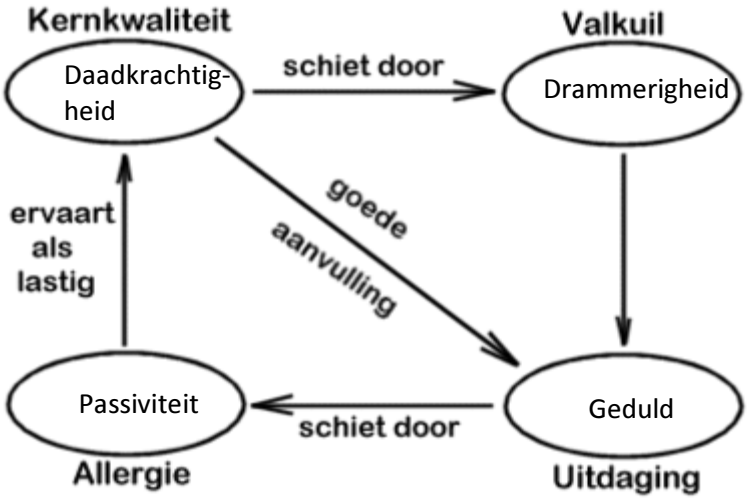
Keuze opdracht B: Kernkwadranten maken.

Kijk nog eens naar de punten die je bij Opdracht 1, met de cirkels, net hebt ingevuld. Neem daaruit een van de eigenschappen die je hebt ingevuld die je een kernkwaliteit van jezelf vindt. Of bedenk er als nog een. Een kernkwaliteit kan zijn; creatief, sociaal, eerlijk, sportief, ijverig, betrokken. Noem maar op. We gaan hier een kernkwadrant van maken.
Wat zijn kernkwaliteiten? Kernkwaliteiten zijn volgens bedenker Daniel Ofman de specifieke sterktes die iemand kenmerken. Ze maken je tot wat je bent. Het zijn ook de positieve punten die een ander het eerst over je zal zeggen als hij ernaar gevraagd wordt.
Bijvoorbeeld dat je een erg creatief, bijzonder geduldig of zeer *besluitvaardig* persoon bent. Iedereen heeft wel een aantal van deze kwaliteiten.
Kwaliteiten kunnen ook valkuilen zijn. Deze kwaliteiten worden een valkuil als je erin doorschiet. Dat is een vervorming van de kwaliteit, de andere kant van de medaille. Je kwaliteit wordt een zwakte. Ben je erg besluitvaardig, dan kun je in de valkuil trappen drammerig te worden. Of: als je doorschiet in je zelfverzekerdheid wordt je arrogant.
Valkuilen van een ander: allergieën. Zoals iedereen kernkwaliteiten heeft, heeft ook iedereen valkuilen. Als een ander doorschiet in een bepaalde kwaliteit, kan dat bij jou irritatie oproepen. Jouw reactie daarop wordt een allergie genoemd. Zo´n allergie heeft vaak te maken met een kwaliteit van jezelf. Als je erg bescheiden bent, kun je je mateloos storen aan mensen die continu zichzelf op de borst kloppen.
Achter allergieën schuilen weer uitdagingen. Die vervelende eigenschap van de ander is natuurlijk ook een kwaliteit waarin hij is doorgeschoten. En het mooie is dat juist voor degene die er allergisch voor is, de kwaliteit die achter deze allergie ligt een belangrijk ontwikkelpunt kan zijn. Dit wordt dan de uitdaging genoemd. Erger je je regelmatig aan de passiviteit van een ander? Kijk dan welke kwaliteit daarachter zit. Is iemand bijvoorbeeld bedachtzaam, of geduldig en daarin doorgeschoten? Grote kans dat dat nou juist jouw uitdaging is omdat je zelf soms te drammerig bent. Je kunt dus veel leren van de mensen aan wie je je het meest ergert!

Van kernkwaliteit naar kernkwadrant
Zo kun je je eigen kernkwaliteiten, valkuilen, allergieën en uitdagingen opstellen. Dat wordt meestal weergegeven in een figuur. Dit figuur noemen we een kernkwadrant.

Een ingevuld kernkwadrant kan er als volgt uitzien:

Bovenstaand een voorbeeld van een kernkwadrant.

Opdracht 3. Casus bespreken

De trainer kan uit de casussen kiezen of verschillende casussen laten bespreken.

Casus 1

Harriët is mentor van een 13-jarige VMBO leerling, Alwin. Ze zegt: ' Alwin en ik kennen elkaar nu een paar maanden. We hebben drie keer met elkaar afgesproken. Ik hoor van zijn leraren dat hij in de klas soms dromerig is, maar ook gezellig mee kan doen. Zo ervaar ik hem ook, een vriendelijke jongen die goed uit zijn woorden kan komen. Als ik alleen met hem ben en het over lesstof of schoolzaken heb, gaat het prima. Maar zodra ik iets vraag over dingen buiten school als thuissituatie, hobby, sport, noem maar op, dan klapt hij dicht en brengt vrijwel geen woord meer uit. Waar kan dat toch aan liggen? Hoe maak ik toch een kleine opening?'.

Casus 2

De trainer kan uit de casussen kiezen of verschillende casussen laten bespreken.

Citaat uit: 'Mijn vader slaat me niet' van Pauline Sinnema. Zij is gekoppeld aan Abdel van 12 jaar, en kent hem tijdens deze situatie een week.
'Een week later belt mijn nieuwe pupil me om zeven uur 's ochtends wakker. Of ik nog weet dat ik die avond naar de toneelvoorstelling van de basisschool moet komen. Ja, dat weet ik, ik heb het opgeschreven in mijn agenda, herinner je je nog? Vanavond om halfacht.
Abdel klinkt alsof hij op is van zenuwen. Ik beloof plechtig dat ik er zal zijn. Een halfuur later, ik ben net weer in slaap gevallen, belt hij nog eens om de aanvangstijd te bevestigen. Ik kan het me duidelijk niet veroorloven om te laat te komen, dus vertrek een halfuur te vroeg van huis; stel je voor dat ik in een file terecht kom. Abdel is er al en hij heeft een geïmproviseerde uitnodiging voor me gemaakt op de blanco achterkant van een verkreukeld stencil. Terwijl ik door de gangen van de school dwaal en lees wat er op de prikborden is gehangen, holt Abdel tussen het podium en de buitendeur heen en weer. De zaal stroomt vol. Er zitten veel vrouwen met een hoofddoek. Ik begin Abdels zenuwen te begrijpen en houd, net als hij, de ingang scherp in de gaten. Dan begint de voorstelling. Abdel heeft niet alleen een glansrol, ze hebben hem op het laatste moment ook nog ceremoniemeester gemaakt. Hij heeft een schwung waar ik versteld van sta. Maar vader is er niet, en de ogen van zijn zoon gaan de hele avond naar de deur.
Tien minuten voor het einde van de voorstelling komt vader binnen. Abdel heeft zijn rol inmiddels gespeeld en zit op het podium onverschillig voor zich uit te kijken. Ik zie hem na afloop ook niet meer terug; hij is verdwenen.'

Bronnen

Crenshaw, K. (1989). *Demarginalizing the Intersection of Race and Sex: A Black Feminist Critique of Antidiscrimination Doctrine, Feminist Theory and Antiracist Politics.* University of Chicago Legal Forum 139-67

Dijk, van, B. (2007). *Beïnvloed anderen, begin bij jezelf*. Uitgeverij Thema.

Parker, M., (2000). *Organizational Culture and Identity*. Sage.

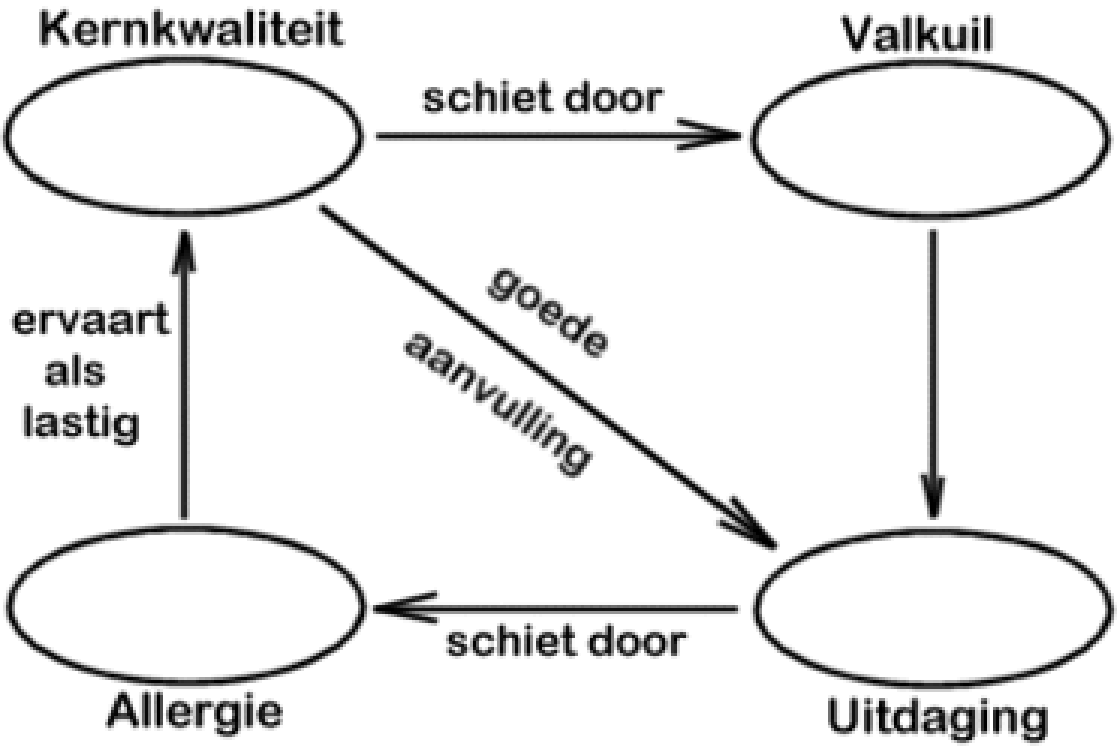
Shadid, W.A.R. & Koningsveld, P.S., van (1995). *De mythe van het islamitische gevaar [The Myth of the Danger of Islam]*. Kampen: Kok.

Sinnema, P. (2010). *Mijn vader slaat me niet*. Thoeris.

VORMEN vzw in opdracht van de Raad van Europa: *"All different, All equal. Education Pack."*
Straatsburg, 1995
www.vormen.org

Wekker, G.D. (2002, 8 maart). *Een Hoogvlakte met Koude Winden. Gender en etniciteit in Nederland.* Driebergen, Lezing in het kader van de cyclus over 'Caleidoscopische Visies', georganiseerd door E-Quality, GEM en Hogeschool de Horst.

Bijlage: Kernkwadrant (leeg)

Themabijeenkomst: Ouders en ouderbetrokkenheid

Centraal thema

Het centrale thema van deze bijeenkomst is de rol van ouders in het leren en de ontwikkeling van hun kind, de mentee. Op welke manier zijn ouders van invloed op de leerprestaties van kinderen? En in bredere zin; op welke manier zijn ouders van invloed op de ontwikkeling van een kind op de **4 kapitaalsoorten?**

Movisie (2009) heeft onderzoek gedaan naar de effecten van mentoring en beschreef vier gebieden waarop mentoring effect heeft. Zij noemen dit de vier kapitaalsoorten:

1. Emotioneel kapitaal: Emotioneel welzijn; zelfvertrouwen en meer vertrouwen in de toekomst.
2. Academisch kapitaal: Verbetering in school- en werkprestaties.
3. Sociaal kapitaal: Relatie met de ouders, sociale kring
4. Cultureel kapitaal: Kennis van gedragscodes en omgangsvormen om mee te doen in de samenleving.

Centrale doelen

- Mentoren bewust maken van de invloed van ouders op de ontwikkeling van kinderen.
- Schetsen hoe culturele verschillen allochtone ouders tot andere opvattingen en keuzes leiden dan autochtone ouders. (Dat zelfde geldt overigens voor de invloed van de sociale klasse van ouders: in het 'witte' Friesland zijn de onderwijsprestaties het laagste van Nederland.)
- Mentoren leren ouders op een constructieve manier te betrekken bij de mentoringrelatie (bijvoorbeeld in school/studie/beroepskeuze en betrokkenheid bij het leren en de schoolcarrière van hun kind).

Toelichting voor de trainer

Er zijn evenveel opvattingen over ouderschap als er ouders zijn. In deze training willen we ingaan op de rol van ouders op de schoolontwikkeling van jongeren. Eerst staan we stil bij de verschillen tussen ouders en opvattingen over ouderschap.

We proberen ons echt te beperken tot de rol van ouders in de schoolontwikkeling, al heeft de thuissituatie daar natuurlijk veel invloed op.

Probeer voorafgaand aan deze training even goed stil te staan wat de leeftijd is van de mentees die binnen jouw project begeleid worden. Deze training is voor alle mentorprojecten geschreven maar de rol van ouders is anders bij kinderen in groep acht dan wanneer de mentees al in de vierde klas van het voortgezet onderwijs zitten.

Zitten de mentees in groep 7/8; dan kun je in deze training met de mentoren bespreken hoe ouders betrokken zijn bij de schoolkeuze voor het voortgezet onderwijs en het niveau-advies van de leerkracht (bijvoorbeeld vmbo, havo, vwo advies?)

Zitten de mentees al in het voortgezet onderwijs; dan kun je in deze training het accent leggen op de rol van de ouders in de profielkeuze of beroepskeuze. En hoe verloopt het contact met de schoolmentor/klassenmentor bijvoorbeeld?

Verder is het goed vooraf na te gaan wat in jouw mentorproject de visie op de rol van de ouder in de mentoringrelatie is. Dat heeft namelijk direct invloed op deze bijeenkomst:

- Wat wil jij als trainer dat jouw mentoren vragen van ouders?
- In hoeverre spelen volgens de filosofie van jouw mentorproject ouders een rol het mentorproject?

Toelichting: Deze training gaat over diversiteit, interculturaliteit en de invloed van af- en herkomst van de mentee en de ouder. Het is soms lastig om genuanceerd te blijven en we lopen snel het risico te stigmatiseren. Dat is nadrukkelijk niet de bedoeling. We willen dan ook graag benadrukken dat afkomst en etniciteit niet de enige bepalende factoren zijn, ook al is het soms wel een verklaring. Sociale klasse en opleidingsniveau spelen uiteraard ook een rol bij het gedrag van ouders, dat geldt evengoed voor autochtone ouders. En daarnaast zijn er uiteraard ook allochtone ouders die juist zeer hoog opgeleid zijn.

Doelgroep

Mentoren en coaches (vrijwilligers)

Duur

2 uur en 35 minuten

(Leer)doel	Werkvorm	Tijd	Materiaal
1. Kennismaking en toelichting op het programma. Doel van de training	Plenair Klaag en Jubelmuur: Even lekker jubelen en klagen over de actuele thuissituatie van de leerling. Rode post it's voor klagen en geel voor jubel. Daarna clusteren. Geeft een goed beeld van de sterke en ontwikkelpunten.	10 minuten	
2. Visie van het mentorproject op de rol van ouders	Bespreken wat de visie van het project is op de rol van ouders in het mentorproject. Bespreek: - contract met ouders; ja of nee? - hoe sterk betrokken in het project; ook afhankelijk van leeftijd van de mentee	15 min	
3. Invloed van ouders op de **schoolontwikkeling** van kinderen	Kennisoverdracht. Theorie 1. Lees artikel in de Bijlage 1 'Waarom Chinese moeders superieur zijn'.	25 minuten	PowerPoint

4. Betrekken van de ouders bij mentoring. Centraal: verantwoordelijkheidsgevoel van allochtone ouders. **De leraar als expert? De leraar als betrouwbare partner?**	Geen desinteresse, maar een andere opvatting van taken en verantwoordelijkheden. + slechte ervaringen met onderwijs. Zie theorie 2 Werkvorm; hoe denken de ouders van mijn mentee over school en de eigen rol? Hoe vaak hebben ouders contact met de school en wanneer? Op wiens initiatief? Brainstorm, inventarisatie. → Wat zijn oorzaken? Scheiding aanbrengen tussen niet willen en niet kunnen (taal, weinig kennis onderwijssysteem, gezinsproblematiek) en op ervaring gebaseerde twijfels. Met dat laatste bedoelen we: krijgen ouders het gevoel dat ze niet goed genoeg zijn om mee te denken?	10 min 15 min	PowerPoint
5. Invloed van ouders op de **beroepskeuze**	Beroepen met een hoge status (advocaat of arts) zijn altijd beter dan 'vieze handen'. Eerst cijfers noemen; 95% van de lln ´Handel en economie´ is allochtoon, 95% lln 'Groen' is autochtoon. Theorie 3 Oefening: Welke actoren (wie en wat) spelen een rol bij beroepskeuze? Laten brainstormen.	10 min 10 min	Trainer schrijft op flap
6. Hoe sturend zijn de ouders van jouw mentee?	Film ('Beroepskeuze doe je voor jezelf!) kijken. Daarna bespreek-opdracht; - Wie waren de belangrijkste actoren (zie 5)? - En hoe sturend zijn de ouders van jouw mentee en welke invloed heeft dat op je mentee?	20 min + 10 min	

7. Doelen	Doelen opstellen om te bereiken met ouders; noem 1 concrete actie die je n.a.v. deze bijeenkomst gaat doen.	15 min	
8. Uitwisselen en samenvatten		15 min	

Deelonderwerpen van de training

1. Kennismaking en toelichting op het programma. Doel van de training. Er zijn evenveel opvattingen over ouderschap als er ouders zijn. In deze training willen we ingaan op de rol van ouders op de schoolontwikkeling van jongeren. Eerst staan we stil bij de verschillen tussen ouders en opvattingen over ouderschap. Daarna: Klaag/Jubelmuur: Even lekker jubelen en klagen over de actuele thuissituatie van de leerling. Rode post it's voor klagen en geel voor jubel. Daarna clusteren. Geeft een goed beeld van de sterke en ontwikkelpunten.

2. Visie van het mentorproject op de rol van ouders binnen de mentoringrelatie. De ideeën hierover verschillen sterk per mentorproject. Omdat het de bedoeling is dat door deze bijeenkomsten de mentoren beter toegerust worden als mentor is het belangrijk de kaders te schetsen. In welke mate betrek je als mentor de ouders van de mentee?

3. Invloed van ouders op de schoolontwikkeling van de mentee. Wat voor soort ouders zijn er eigenlijk? En hoe beïnvloeden ze hun kinderen? → Theorie 1 en Bijlage 1.

4. Betrekken van de ouders bij mentoring. Centraal staat hierbij: het verantwoordelijkheidsgevoel van allochtone ouders. Zij zien de leraar vaak als de expert (zie theorie 2) en vinden dat de leraar dus de verantwoordelijkheid heeft voor de educatie van hun kinderen. Dat wil dus niet zeggen dat zij ongeïnteresseerd zijn, maar dergelijk gedrag wordt door 'autochtonen' vaak als desinteresse uitgelegd, al hoeft dit helemaal niet zo te zijn. → Theorie 2.

   Noot voor de trainer: bespreek ook met de mentoren welke hulpbronnen zij nog meer kunnen aanboren indien de ouders echt niet kunnen of willen.

5. Invloed van ouders op de beroepskeuze van de mentee. Beroepen met een goede status (advocaat of arts), ook wel 'witteboordenberoepen', zijn volgens veel niet-westerse allochtone ouders beter dan 'vieze handen-beroepen'. Ze hebben echter niet altijd een realistisch beeld van de opleidingseisen die erbij komen kijken. De trainer noemt eerst aan aantal 'prikkelende cijfers' uit de film 'Beroepskeuze doe je voor jezelf' van Kleurrijk Brabant. 95% van de leerlingen ´Handel en economie´ is allochtoon, 95% van de leerlingen 'Groen' is autochtoon. → Theorie 3

Oefening: Welke actoren (wie en wat) spelen verder een rol bij beroepskeuze?

6. Hoe sturend zijn de ouders van jouw mentee? Film: "Beroepskeuze doe je voor jezelf". Een goede beroepskeuze is belangrijk voor de motivatie en de toekomst van jongeren. Een foute beroepskeuze kan leiden tot demotivatie, schooluitval of een loopbaan die niet bij je past. Palet heeft daarom de film 'Beroepskeuze doe je voor jezelf' ontwikkeld in het kader van Kleurrijk Brabant Werkt.
7. Doelen opstellen om te bereiken met ouders; noem één concrete actie die je n.a.v. deze bijeenkomst gaat uitvoeren.

Theorie 1

Een voorbeeld van een opvatting van het ouderschap die in de Nederlandse cultuur ongebruikelijk is vinden we in de 'Tigermothers'. In een boek uit 2011 beschrijft Amy Chua, een tweedegeneratie Chinees-Amerikaanse die getrouwd is met een Joodse Amerikaan, haar strijd om haar dochters in de Verenigde Staten op Chinese wijze op te voeden. Door een extreem zwaar schema van huiswerk en muzieklessen voor ze te creëren en daarbij geen genoegen te nemen met matige resultaten, hoopt Chua haar dochters discipline bij te brengen, vertrouwen te geven en succesvol te maken. Hoewel haar oudste dochter bloeit onder dit regime, rebelleert de jongste uiteindelijk tegen de strikte opvoedingstechnieken van haar moeder.

Daartegenover kunnen we een Berbers-Marokkaanse moeder zetten die vindt dat leren en (voor een deel) ook opvoeden een zaak van de school is waar thuis geen of weinig aandacht voor hoeft te zijn. Want haar kind is immers de hele dag op school geweest?

Invloed van ouders op de schoolontwikkeling van kinderen.
Ouderbetrokkenheid *thuis* blijkt volgens diverse onderzoeken het meeste effect te sorteren (Desforges en Abouchar, 2003). Het gaat er om dat ouders zorgen voor een ondersteunend en stimulerend gezinsklimaat en het kind thuis voorzien in een breed scala van op leren gerichte activiteiten zoals bezoeken van een bibliotheek, voorlezen, spelend leren etc. Het effect van dit soort inspanningen door ouders is volgens de onderzoekers nog groter dan het effect van kwaliteit van het onderwijs.

Toch is het in allochtone gezinnen dikwijls zo dat ouders minder betrokken zijn bij de school en het leren van hun kinderen. Dit is niet per definitie onwil of desinteresse, het heeft ook te maken me de verwachtingen die de school heeft van de ouders. Zijn deze verwachtingen wel reëel? Ouders zijn vaak onzeker over hun rol bij het leren op school en thuis (Menheere en Hoge, 2010). In een onderzoek vertellen migrantenouders daarover dat leerkrachten op scholen geen hoge dunk hebben van hun onderwijsondersteunende capaciteiten en hen daarom minder betrekken. In het versterken van de relatie tussen schoolmentor en ouder kan een vrijwillige mentor, in het belang van het kind (de mentee) een rol spelen.

Theorie 2

Verantwoordelijkheidsgevoel van ouders.
Waar stopt de taak van ouders en waar begint de taak van de school; de leraar als expert?
Een groot deel van de ouders is betrokken bij de school van hun kind(eren), op verschillende manieren. Zij gaan naar ouderavonden, nemen contact op met de mentor of docent wanneer zij vragen hebben, weten hoe het schoolsysteem werkt en hoe zij hun kind kunnen ondersteunen. Doorgaans hebben migrantenouders hier meer moeite mee. Een beperkte beheersing van de Nederlandse taal speelt hierin een rol: voor ouders is de stap om contact op te nemen groot omdat zij minder makkelijk met een docent kunnen communiceren. Daarnaast kan het verschil in school- en thuiscultuur een oorzaak zijn. Zo hebben sommige ouders in hun land van herkomst weinig of geen schoolopleiding gevolgd, te maken gehad met een ander onderwijssysteem en andere opvoedingswaarden en taken op dit gebied. Ouders zien het niet altijd als hun taak of verantwoordelijkheid om betrokken te zijn bij de school van hun kinderen en kunnen de opvatting hebben dat de leraar (en daarmee ook de school) de expert is waar zij zich beter niet mee kunnen bemoeien.

Relatie van ouders met de school.
Ouderbetrokkenheid bij de school heeft een positieve invloed op de schoolse ontwikkeling van kinderen (Smit, e.a. 2007); betere onderwijsprestaties, minder doublures, minder schooluitval, meer deelname aan vervolgonderwijs.

Theorie 3

Invloed van ouders op de beroepskeuze.
Uit een QuickScan van de Taskforce Jeugdwerkloosheid in 2007 bleek dat de ouders nog steeds de belangrijkste invloed hebben op het kiezen van een vervolgopleiding. 44 % van de in de QuickScan ondervraagde jongeren noemt ouders als meest invloedrijk, daarna volgen vrienden (18%) en familie (17%).

Ouders van allochtone kinderen kiezen vaker voor status en financiële zekerheid in plaats van voor talent. Hoewel naar Nederlandse waarden migrantenouders minder betrokken lijken te zijn bij de onderwijsontwikkeling van hun kind, vinden zij goede schoolprestaties erg belangrijk. Zij zien een goed diploma als de sleutel naar een succesvolle toekomst en proberen hun kind te stimuleren om voor het hoogst haalbare te gaan. Veel ouders maken zich zorgen over hun tiener, zijn bang dat hun zoon of dochter op 'het slechte pad' terechtkomt. Ze weten niet altijd hoe zij om moeten gaan met pubergedrag en hebben behoefte aan informatie en ondersteuning op dit gebied. Maar weinig migrantenouders weten de weg te vinden naar preventieve opvoedingsondersteuning. Ter nuancering; afkomst is niet de enige factor. Ook sociale klasse speelt een rol bij toekomstverwachtingen. Zo blijken witte laagopgeleide ouders de lat voor hun kinderen wat lager te leggen dan hoogopgeleide ouders. Het feit dat de ' rugzakjes' (leerling gebonden budgetten) vaak terecht komen bij kinderen van hoger opgeleide ouders zegt mogelijk iets over de (te?) hoge ambities van deze ouders.

Vragen die de mentor met de mentee kan bespreken:

1. Vind jij het moeilijk om een beroep te kiezen?
2. Waarom wel/niet?
3. Wie zijn er belangrijk voor jou bij het kiezen van je beroep?
4. Bepaal je zelf je beroep of zeggen je ouders wat je moet gaan doen?
5. Zijn er beroepen die je niet mag kiezen van je ouders?
6. Welke beroepen zijn dat dan?
7. Vind jij dat er 'vieze' beroepen zijn?
8. Welke beroepen zijn dat volgens jou? (noem er minimaal drie)
9. Wat zou je ervan vinden om het werk te doen wat je net genoemd hebt?
10. Wie helpt jou bij het kiezen van je beroep?
11. Zou je een beroep kiezen dat jouw vrienden/vriendinnen ook kiezen?
12. Waarom wel/niet?
13. Zou je een beroep kiezen wat jouw docent/mentor of decaan bij jou vindt passen?
14. Waarom wel/niet?
15. Hoe kunnen wij jou helpen met het kiezen van een beroep?

Bijlage 1

'Waarom Chinese moeders superieur zijn'

Amy Chua en haar dochters Louisa en Sophia. Foto uit besproken artikel in The Wall Street Journal
DOOR HANS VAN DER LUGT
In Nederland begint bij sommige ouders de race om hun kind op de juiste school te krijgen al bij de peuterspeelzaal, die immers een speciale band heeft met die lagere school waar zij hun kind graag heen sturen, die weer de beste voorbereiding is op de middelbare school, etc. Maar alles wat hier in Nederland gebeurt, valt in het niet bij de prestaties van 'de Chinese moeder'.
'Why Chinese Mothers Are Superior', is de alles zeggende titel van een spraakmakend artikel van de Chinees-Amerikaanse Amy Chua in *The Wall Street Journal* afgelopen weekend. "Chinese ouders kunnen hun kind opdracht geven om tienen te halen. Westerse ouders kunnen een kind hooguit vragen om zijn best te doen." Het stuk is een introductie tot haar boek over opvoeden dat inmiddels ook in Nederlandse vertaling is uitgekomen onder de titel: 'Strijdlied van een tijgermoeder.'
Chua, hoogleraar rechten aan de universiteit van Yale, beschrijft in het artikel hoe zij haar eigen dochters heeft opgevoed. Om te beginnen was het Sophia en Louisa absoluut verboden om ooit:
• attend a sleepover
• have a playdate
• be in a school play
• complain about not being in a school play
• watch TV or play computer games
• choose their own extracurricular activities
• get any grade less than an A
• not be the No. 1 student in every subject except gym and drama
• play any instrument other than the piano or violin
• not play the piano or violin.

Ofwel, de twee meisjes moesten alles doen wat mama zei, tot ze er letterlijk bij neervielen. Sophia heeft, blijkt uit een foto bij het artikel, inmiddels al wel piano gespeeld in de Carnegie Hall.
Het artikel kan gelezen worden als één grote, soms humoristische hyperbool rond het thema:
"What Chinese parents understand is that nothing is fun until you're good at it. To get good at anything you have to work, and children on their own never want to work, which is why it is crucial to override their preferences."
Maar lang niet iedereen ziet humor in het stuk. Felle reacties zijn Chua ten deel gevallen, zoals van Betty Ming Liu die schrijft dat moeders als Chua de reden zijn dat Aziatische Amerikanen als zij in therapie zijn. Of Christine Lu die een herinnering ophaalt aan haar oudere zus die zij als kind vroeger jaloers betitelde als "every Asian parents wet dream come true". Altijd de beste cijfers, Harvard MBA, salaris van zes cijfers, man met een doctorstitel. En dan:
"Committed suicide a month after her wedding at the age of 30 after hiding her depression for 2 years. She ran a plastic tube from the tailpipe of her car into the window. Sat there and died of carbon monoxide poisoning in the garage of her new home in San Francisco. Her husband found her after coming home from work. A post-it note stuck on the dashboard as her suicide note saying sorry and that she loved everyone.
Mine is an extreme example of course. But 6 years since her passing, I can tell you that the notion of the "superior Chinese mother" that my mom carried with her also died with my sister on October 28, 2004."

Bronnen

Literatuur

Boer de, Hans, e.a. (2007) *Pakken & Piercings.* Thoeris

Desforges, C. en A. Abouchaar (2003). *The impact of parental involvement, parental support and family education on pupil achievements and adjustment: a literature review*. London: Department for education and skills.

Menheere, A., & E,. Hooge (2010). *Ouderbetrokkenheid in het onderwijs. Een literatuurstudie naar de betekenis van Ouderbetrokkenheid voor de schoolse ontwikkeling van kinderen.* Kenniscentrumreeks nr.5, Kenniscentrum Onderwijs en Opvoeding, Amsterdam: Hogeschool van Amsterdam.

Smit, F. Driessen, G. Sluiter, R., Brus, M. (2007). Ouders, scholen en diversiteit. Ouderbetrokkenheid en - participatie op scholen met veel en weinig achterstandsleerlingen. Nijmegen: KUN/ITS

Uyterlinde, M., (2009). Meer dan een steuntje in de rug. Publicatie van Movisie, Utrecht.

Websites

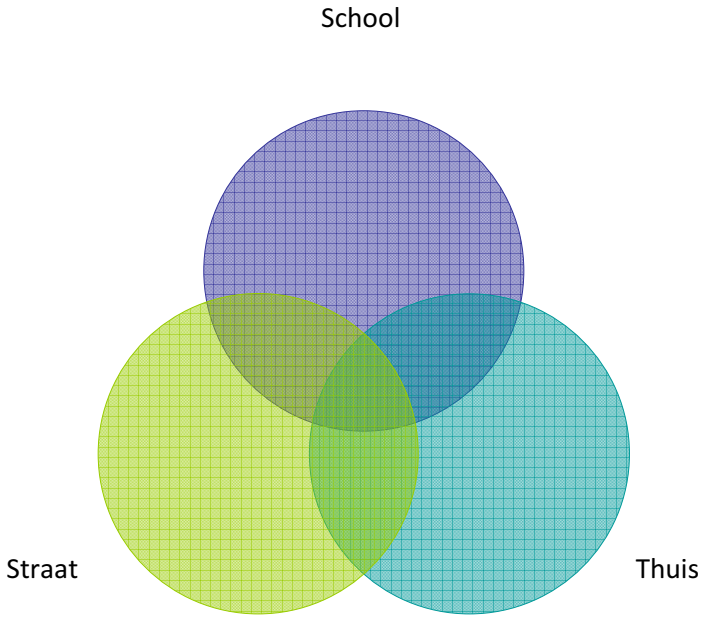
http://www.kleurrijkbrabantleert.nl/

NRC Handelsblad, online archief op 1 oktober 2011.
http://www.nrc.nl/nieuws/2011/01/12/waarom-chinese-moeders-superieur-zijn/

Themabijeenkomst Structuur en Chaos

Centraal thema

Structuur en Chaos. In hun ontwikkeling moeten kinderen en jongeren in hun eigen tempo steeds meer eigen keuzes te maken. Structuur thuis en ook op school is daarvoor een startpunt en biedt veiligheid en zekerheid. De noodzaak van structuur is nog extra groot als je opgroeit in zoveel verschillende leefwerelden als bij allochtone jongeren in Nederland vaak het geval is. Zonder te veel te willen stigmatiseren willen we in deze bouwsteen mentoren bewust maken van de verschillen tussen de structuren die jongeren thuis, op school en op straat aangeboden krijgen. Deze verschillende signalen kunnen erg verwarrend en soms tegenstrijdig zijn.

Centraal doel

We willen de mentor inzicht bieden in het leven van de mentee zodat zij elkaar (gedragsmatig) beter kunnen begrijpen en helpen met het aanbrengen van structuur in schoolwerk en andere verantwoordelijkheden van de mentee. Nadrukkelijk zonder hierbij de rol van de ouders over te nemen!

Toelichting voor de trainer

Zonder te willen stigmatiseren willen we toch in deze bouwsteen benadrukken dat de verschillen tussen de drie leefwerelden voor allochtone kinderen vaak groter zijn dan voor autochtone kinderen. Daardoor is voor hen de ‘chaos’ groter dan voor de meeste autochtone kinderen.

Dat er ook ontzettend veel onderlinge verschillen zijn tussen 'allochtonen' staat als een paal boven water, evenals het feit dat ook autochtone kinderen soms structuur missen van huis uit.
Benadruk als trainer dat het goed is om naar verschillen te kijken, en dat we deze training doen om de mentee beter te begrijpen en te ondersteunen maar dat de kruispunttheorie relativerend is; iedereen is verschillend van iedereen. 'Dé' allochtone mentee verschilt niet alleen van de rest.

Doelgroep

Mentoren en coaches (vrijwilligers)

Duur

2 uur en 20 minuten

(Leer)doel	Werkvorm	Tijd	Materiaal
1. Kennismaking en toelichting op het programma. Doel van de training	Plenair	10 minuten	PowerPoint
2. Hoe is de thuissituatie bij jouw mentee?	Jubel en Klaagmuur en clusteren. Klaag = Chaos. Jubel=structuur	15 minuten	PowerPoint, twee kleuren post-its en een muur/bord om op te plakken
3. Theorie 1:	Suggestie: theorie uitleggen over Open en Gesloten systemen.	10 minuten	PowerPoint
4. Mixed message	In groepjes. Ga uit van de 3 werelden: straat, thuis, school. Schrijf per wereld op de flip-over wat de boodschap is die jouw mentee per wereld meekrijgt over de volgende thema's - Carrière/werk - Liefde/relaties/seks - Opleiding Plenair nabespreken.	15 minuten	Flip-over
5. Theorie 2: Structuur in opvoeding	Plenair	10 minuten	
6. Theorie 3: Opvoedstijlen	Plenair	10 minuten	
7. Opdracht: invullen van het schema	Individueel invullen en bespreken oefening (verdieping na de beginoefening met de klaagmuur): thuissituatie leerlingen versus eigen situatie.	30 minuten	Zie bijlage 1

8. Casus	De mentoren (niet iedereen kan en wil) brengen een casus in die de groep gezamenlijk bespreekt (supervisie).	30 minuten	
9. Nabespreken	Plenair, geef elkaar tips en tops.	10 minuten	

Deelonderwerpen van de training

1. Kennismaking en toelichting op het programma. Doel van de training.

2. Hoe is de thuissituatie bij jouw mentee? Even lekker jubelen en klagen over de actuele thuissituatie van de leerling. Rode post it's voor klagen en gele post-it's voor jubelen. Daarna clusteren door de trainer. Deze oefening geeft een goed beeld van de sterke en ontwikkelpunten.

3. Theorie 1: Leefwerelden. Geef de cursisten een toelichting over de werking van open en gesloten systemen en het nut van een open houding; de basishouding. Bij ontmoeting tussen twee gesloten systemen blijken andere normen en waarden te gelden. Nodig: reflectie: een open basishouding. → Theorie 1

4. Mixed message. Opdracht 1. Naar aanleiding van Theorie 1. In groepjes. Ga uit van de 3 werelden: straat, thuis, school. Schrijf per wereld op de flip-over wat de boodschap is die jouw mentee per wereld meekrijgt over de volgende thema's
    - Carrière/werk
    - Liefde/relaties/seks
    - Opleiding

   Plenair nabespreken. → Opdracht 1.

5. Theorie 2: Structuur in opvoeding. Waarom is structuur nodig? Op welke manieren kun je dit bieden als ouder. En als de ouder dit niet goed kan, wie zou daarbij (vanuit perspectief mentor) nog meer kunnen helpen? → Theorie 2.

6. Theorie 3: Opvoedstijlen. Welke opvoedstijlen zijn er? Hoeveel controle past een ouder toe, en hoe hangt dat samen met de leeftijd van het kind? → Theorie 3

7. Opdracht 2: invullen van het schema. Zie de bijlage. Voor de mentor: Vul de lijst in voor de thuissituatie van de mentee. Je kunt het schema meenemen en ook een keer samen met je mentee invullen of het invullen met je mentee in gedachten. → Opdracht 2.

8. Intervisie; wie wil kan een casus uit de eigen mentorrelatie inbrengen en die met de mede-mentoren bespreken. Geef elkaar tips en tops. Stel elkaar veel vragen. Denk aan:
    - Op welke vlakken ervaart een jongere chaos?
    - Wat betekent dat voor de rol van de mentor?
    - Hoe kun je als mentor de mentee leren om structuur aan te brengen (zonder de rol van de ouders over te willen nemen)?
    - Wat ga je nu als mentor (anders) doen met je mentee?

9. Nabespreken

Theorie 1: Leefwerelden

Op de vorige pagina hebben we een figuur gemaakt van de drie belangrijkste leefwerelden van een jongere. Deze werelden zou je ook 'systemen' kunnen noemen. Het gezin ('thuis') is bij jonge kinderen een gesloten systeem. In het systeem vindt de overdracht plaats van normen en waarden die de ouders (het systeem) belangrijk achten.
Het gesloten systeem is noodzakelijk om een basis van veiligheid te creëren voor de jongere. Hoe ouder het kind wordt, hoe groter zijn wereld wordt. Was het voorheen alleen mama en pappa en de familie, naderhand wordt dit uitgebreid met de buren, de school, de peergroup, etc. Het contact

met de buitenwereld is onvermijdelijk. Het aangaan van elk nieuw contact betekent dat twee gesloten systemen elkaar ontmoeten om een nieuw systeem te creëren. Dan zal blijken dat dit niet eenvoudig is, want de normen binnen systemen verschillen van elkaar, ook al is dat op het eerste gezicht niet altijd duidelijk.

Wat als twee gesloten systemen elkaar ontmoeten?
Al in een honderdste van een seconde bepalen mensen tijdens een ontmoeting wat zij van elkaar vinden. Het oordeel dat de emotionele hersens vellen wordt pas bijgesteld wanneer we mensen langer kennen. Soms lijkt het alsof er niet veel verschillen zijn. Met deze misvatting word je geconfronteerd op het moment dat je merkt dat een ander uit de buitenwereld anders reageert dan je gedacht had. Dat is het moment dat reflectie noodzakelijk is.

Elke nieuwe ontmoeting vereist functioneren vanuit een open systeem die 'basishouding' genoemd kan worden. In die houding vindt door dialoog, de normering plaats voor het creëren van een nieuw gesloten systeem, exclusief voor die groep mensen.

Mixed message

Het aannemen van deze basishouding wordt kinderen geleerd door voorbeelden in hun omgeving en door te oefenen. Dus door veel verschillende situaties mee te maken en mensen te ontmoeten uit diverse groepen/met verschillende achtergronden.
Daarnaast wordt het makkelijker de basishouding aan te nemen als je als kind de competenties geoefend hebt die je daarvoor nodig hebt.

Denk bijvoorbeeld aan competenties/vaardigheden zoals:

- Vragen stellen
- Initiatief nemen
- Hiërarchie negeren

Deze eigenschappen (er zijn er wel meer te bedenken) helpen bij het tot stand brengen van een dialoog.
Toch zijn het juist deze dingen die vooral bij allochtone meisjes van Turkse/Marokkaanse en Surinaamse afkomst niet op prijs gesteld worden in het systeem 'thuis'. Terwijl ze voor school en misschien ook wel voor 'straat' (vrienden klasgenoten) wel erg nodig zijn en gewaardeerd worden.

Deze 'mixed message' kan bijdragen aan wat we in deze training chaos noemen.

Theorie 2: Structuur in opvoeding

Voor jongeren is het leven soms verwarrend. De samenleving is enorm complex en biedt veel keuzemogelijkheden. Voor jongeren is het lastig om te kiezen. Als je kinderen wilt voorbereiden op deze complexe samenleving, dan moeten ze de tijd krijgen om in hun eigen tempo steeds meer eigen keuzes te maken. Aan elke keuze zitten consequenties vast en een goede opvoeder/leraar helpt bij het bewust worden daarvan. De structuur is de start en biedt veiligheid en zekerheid. Uiteraard krijgt een kind bij het ouder worden stap voor stap meer vrijheid. De structuur die van huis uit geboden wordt, wordt steeds minder en de structuur die de jongere zelf kan aanbrengen wordt steeds groter. Structuur aanbrengen in je leven is een vaardigheid die je moet leren.

Wat houdt structuur dan in?

Dagritme en weekritme.
Kinderen moeten weten waar ze elke dag aan toe zijn. Ze staan elke dag ongeveer op dezelfde tijd op, gaan naar school, weten waar ze in de middagpauze hun broodje eten en waar ze na schooltijd heengaan. Kinderen met een zeer grote behoefte aan structuur (b.v. kinderen met stoornissen op het autistisch spectrum) hebben moeite met het doorbrengen van een vrije woensdagmiddag of het weekend. Gelukkig kan hen dat met begrip en geduld vaak geleerd worden. Eigenlijk heeft ieder mens (ook volwassenen) behoefte aan een vast dag- en weekritme, al kan de één makkelijker zonder dan de ander.

Regels en grenzen aan gedrag.
Opvoeders helpen hun kinderen aan structuur door duidelijke regels en grenzen te stellen aan gedrag. Belangrijk is dat je als opvoeder alleen regels stelt die je ook kunt handhaven door controle en e.v. sancties. Het is funest als de regels elke keer veranderen. Als bepaald gedrag de éne keer wel getolereerd, soms zelfs leuk gevonden wordt en een andere keer driftig wordt afgekapt, begrijpen kinderen dat niet. Toch zien we dat vaak om ons heen. Ook de grenzen blijken bij veel opvoeders uiterst rekbaar. De boodschap is vaak dat je met zeuren alle grenzen kunt oprekken. Daar krijg je zeurderige jongeren van. Kinderen hebben baat bij grote duidelijkheid. Het is logisch dat de grenzen bij het ouder worden steeds een beetje verruimd worden. Dat moet wel expliciet gebeuren en niet stilletjes aan, want ook dan gaat een kind duwen en trekken om het opschuiven van de grenzen te bevorderen.

Zorg voor het lichaam.
Door het goede voorbeeld thuis leren kinderen verstandig te eten en te drinken, hun tanden te poetsen, zich regelmatig te wassen, verstandig te bewegen, matig te drinken en niet te veel te snoepen.

Kennismaken met de wereld.
Opvoeders zouden zich erop moeten richten om hun kinderen te begeleiden bij het kennismaken met de wereld. Het gaat daarbij niet alleen om leuk (zoveel mogelijk clubjes) maar ook om interessant. Naast sport en muzieklessen zouden ouders met hun kinderen moeten praten over het nieuws en monumenten, tentoonstellingen of concerten bezoeken.

Richten op de toekomst.
De opvoeder helpt het kind door af en toe de blik alvast te richten op de toekomst van het kind. Bijvoorbeeld de latere verantwoordelijkheden, het toekomstige gezin, het gewenste beroep of de te kiezen studie.

Niet alle gezinnen zijn in staat dit aan hun kinderen te bieden.

Theorie 3: Opvoedstijlen

Twee dimensies waaruit opvoeding onder meer bestaat zijn ondersteuning en controle. Ondersteuning gaat over het gedrag van ouders waardoor zij een warme en veilige omgeving bieden. De ouder is daarbij belangstellend, liefdevol en emotioneel ondersteunend. Controle heeft als doel het reguleren van gedrag van het kind of het veranderen van ongewenst gedrag. Controle kan verdeeld worden in autoritaire en autoritatieve controle. In het geval van autoritaire controle is er sprake van een ongelijke verhouding tussen ouder en kind.

Een balans vinden in de regels en grenzen die je als mentor stelt is cruciaal voor het slagen van een mentortraject, zo blijkt uit onderzoek van de Universiteit Groningen. Te weinig grenzen aangeven zorgt ervoor dat mentorcontacten te losjes worden en vaak zelfs voortijdig ophouden omdat jongeren zich simpelweg niet aan afspraken houden. Teveel in de structuur/controle zitten werkt averechts in het opbouwen van een vertrouwensband (en blijkt ook inzicht in de leefwereld van jongeren te verkleinen).

Ouders doen een beroep op de eigen verantwoordelijkheid van het kind maar stellen ook eisen en zien toe op de naleving ervan. Er wordt veel geredeneerd en uitleg verschaft zodat het kind zelf een keuze kan maken voor gepast gedrag. (Pels, 2000).

In Nederland wordt de autoritatieve opvoedingsstijl veel toegepast en is het sterkst ontwikkeld onder de blanke middenklasse.

Verschillen tussen opvoeding
Er zijn een aantal bekende (zij het niet heel recente) onderzoeken verricht naar opvoeding in ons land, onder andere *Opvoeden in Nederland* (1996) dat de doorsnee Nederlandse opvoeding in kaart bracht en *Opvoeding in Marokkaanse gezinnen in Nederland* (1999) dat naging hoe er in Marokkaanse kring wordt opgevoed. In beide studies is aandacht besteed aan de doelen die de ouders voor ogen hebben. Wanneer we de uitkomsten naast elkaar leggen zien we duidelijke verschillen.

In beide onderzoeken werden twaalf doelen aan ouders voorgelegd. Ze moesten aangeven hoe belangrijk ze die doelen vinden door ze in volgorde te leggen van meer naar minder belangrijk.

In beide onderzoeken werden de doelen geclusterd (elk op eigen manier), waarna het volgende beeld ontstond: <u>Nederlandse ouders</u>

1. Autonomie
2. Sociaal gevoel
3. Conformiteit
4. Prestatie

<u>Marokkaanse ouders</u>

1. Prestatie
2. Conformisme
3. Sociabiliteit
4. Autonomie

Wat voor de gemiddelde Nederlandse ouder voorop staat, is voor de gemiddelde Marokkaanse ouder het minst belangrijk en andersom. Andere onderzoeken in de serie *Opvoeding in allochtone gezinnen in Nederland* vertonen een vergelijkbaar beeld voor Turkse, Somalische en Chinese ouders.

Even divers als de opvoedingsdoelen zijn de opvoedingspraktijken. In empirisch onderzoek worden gewoonlijk dimensies onderscheiden in het opvoedingsgedrag van de ouders. Zo ook in de

aangehaalde Nederlandse onderzoeken. Hier onderscheidt men onder andere de volgende dimensies:
Ondersteuning: responsiviteit, affectiviteit, positieve betrokkenheid.
Autoritaire controle: gebruik van macht, straf, restrictie, negeren.
Autoritatieve controle: gebruik van gezag, overreden, vermanen, uitleggen.

Volgens *Opvoeden in Nederland* zijn Nederlandse ouders gemiddeld warm, persoonlijk en intensief ondersteunend; nauwelijks autoritair; overwegend en uitgebreid autoritatief. Volgens *Opvoeding in Marokkaanse gezinnen* zijn Marokkaanse ouders (vergeleken met Nederlandse ouders) gemiddeld minder responsief, meer autoritair en minder autoritatief. Het gaat hierbij om gemiddelden! De verschillen tussen Marokkaanse ouders zijn groter dan die tussen Nederlandse ouders. Terwijl verreweg de meeste Nederlandse ouders aan de genoemde gemiddelde kenmerken beantwoorden, bestaan er onder Marokkaanse ouders duidelijke contrasten. Er zijn er nogal wat wier opvoeding bijna Nederlands lijkt en er zijn er evenveel wier opvoeding een karikatuur lijkt van de Marokkaanse, nog autoritairder, nog minder responsief en nog minder autoritatief.

De verschillen laten zich contextueel verklaren. Zowel de verschillen tussen Marokkaanse en Nederlandse ouders als de verschillen onder Marokkaanse ouders. In de eerste plaats zijn *herkomst en traditie* van invloed. De opvattingen en de gewoonten van de doorsnee Marokkaanse immigrant hadden hun oorsprong in een omgeving die in alle mogelijke opzichten anders was dan de Nederlandse. Ook hun opvoedingsdoelen en opvoedingspraktijken waren elders ontstaan en daar gebruikelijk: in een andere bestaanswijze (bijv. welvaartspeil en manieren van levensonderhoud), in een andere beschaving (bijv. mate en niveau van opleiding en geletterdheid, stand van techniek en wetenschap), in een andere samenleving (bijv. vormen van samenleven zoals gemeenschap en familie, hiërarchische patronen zoals man/vrouw), in andere godsdienstige verhoudingen (bijv. mate van secularisatie en pluriformiteit, status en functie van godsdienst en religie) enzovoort.

De verschillen tussen Marokkaanse ouders hebben voor een belangrijk deel te maken met de toenemende afstand tot die herkomst en traditie. Hoe groter de afstand, hoe Nederlandser de opvoeding wordt. Het zijn dan ook de jongere Marokkaanse ouders die minder Marokkaans opvoeden.
In de tweede plaats speelt de actuele *culturele, sociale en economische positie* een rol. De omstandigheden van Marokkanen zijn door de bank genomen minder gunstig dan die van Nederlanders. Denk aan de kwaliteit van de huisvesting, de hoogte van het inkomen, de werkgelegenheid, de maatschappelijke kansen, de status van de eigen taal en de eigen cultuur, de toegang tot de politiek en de zorg. Ongunstige omstandigheden vragen om andere opvoedingspraktijken dan gunstige. Autoritair opvoeden kan nodig zijn om kinderen voldoende te beschermen tegen allerlei risico's en sterke nadruk op prestatie kan nodig zijn om kinderen voldoende voor te bereiden op onderwijs, opleiding en arbeidsmarkt. De verschillen tussen Marokkaanse ouders zijn het gevolg van de verbeterende omstandigheden. Langzamerhand wordt de situatie gunstiger en dat vertaalt zich in de manier van opvoeden.

Opdracht: Schema invullen

Voor de mentor:
Vul onderstaande lijst in voor de thuissituatie van de mentee/ het kind/ de jongere met een gekleurde stift, pen of potlood. Kleur het bolletje in die het meest klopt bij de (thuis)situatie van de mentee. Verbind daarna de gekleurde bolletjes van boven naar beneden, zodat er een lijn ontstaat.

Opdracht voor de mentee/ het kind/ de jongere:
Lees bij nummer 1 wat er links en rechts staat. Kies hoe het bij jou thuis gaat en kleur een van de 5 bolletjes met een potlood. Loop de hele lijst door. Als je alle vragen hebt gehad: Maak een lijn van de ingekleurde bolletjes van boven naar beneden.

1. Het kind heeft een vaste slaapplek/ eigen kamer.	O	O	O	O	O	1. Het kind deelt zijn/haar kamer met broertjes en zusjes en slaapt in het bed waar een plekje over is.
2. Het kind heeft een bureau waar huiswerk aan gemaakt wordt en een boekenkast waar alles in staat.	O	O	O	O	O	2. De schoolboeken van het kind liggen op verschillende plaatsen, zoals de schooltas, op bed, in de keuken of woonkamer. Voor het huiswerk maken is geen vaste plek.
3. De (baby)foto's van het kind zitten in een fotoboek.	O	O	O	O	O	3. De (baby)foto's van het kind zijn bij verschillende mensen in verschillende huizen, zoals opa en oma, tantes en ooms, vader en moeder.
4. Het kind heeft een eigen fiets om mee naar school te gaan.	O	O	O	O	O	4. De fiets van het kind is eigenlijk van de hele familie.
5. Er wordt op een vast tijdstip met het hele gezin gegeten. Aan tafel heeft iedereen een vaste plek. We staan pas op als iedereen klaar is met eten.	O	O	O	O	O	5. Als je thuis komt en je hebt honger, maak je zelf je eten warm in de magnetron en gaat eten. Soms zijn er anderen thuis, soms niet.
6. Iedereen in huis heeft een vaste taak of klus, zoals afwassen of afdrogen.	O	O	O	O	O	6. De meisjes in huis hebben een vaste taak. De jongens zijn meestal buiten.
7. De spullen in huis hebben een vaste plek. Als je iets gebruikt, leg je het dus op die plek teug. Zo weet je waar alles ligt en hoef je niet te zoeken.	O	O	O	O	O	7. De spullen in huis liggen steeds ergens anders. Als je iets nodig hebt, zoals een schaar, moet je gewoon zoeken of vragen wie het het laatste heeft gebruikt.

8. De ouder(s) dragen zorg voor de lopende zaken in het gezin.	O	O	O	O	O	8. De oudste broer of zus draagt zorg voor de jongere broertjes en zusjes.
9. Het kind heeft een eigen huissleutel.	O	O	O	O	O	9. Als het kind van school komt, belt hij/zij aan. Er is altijd wel iemand thuis. Zo niet, dan gaat hij /zij naar het huis van een kennis, buren of grote zus een paar straten verderop.
10. Een keer per week worden de boodschappen voor de hele week gehaald. Er wordt een lijstje gemaakt, zodat er niets vergeten wordt.	O	O	O	O	O	10. Elke dag, wordt er iets ontdekt dat nodig is. Dan gaat een van de kinderen even naar de winkel voor dat product.
11. Het kind krijgt zakgeld: een vast bedrag per week.	O	O	O	O	O	11. Het kind krijgt af en toe geld van verschillende familieleden; mag het wisselgeld van de boodschappen soms houden of iets lekkers voor zichzelf kopen.
12. De ouder(s) houden de administratie bij.	O	O	O	O	O	12. Het kind leest de brieven en belt naar de verschillende instanties.
13. De ouder herinnert het kind aan de ouderavond op school.	O	O	O	O	O	13. Het kind herinnert de ouder(s) aan de ouderavond.
14. De ouders helpen het kind met huiswerk.	O	O	O	O	O	14. Het kind helpt de ouders met het maken van huiswerk bv. voor het inburgeringstraject.
15. Als het kind een toets of werkstuk voor school moet maken, wordt hij/ zij ondersteund door zijn/ haar ouders.	O	O	O	O	O	15. De ouders zijn niet op de hoogte van de opdrachten voor school.
16. De ouder(s) zorgen voor schone kleren als het kind gymles heeft.	O	O	O	O	O	16. Het kind zorgt voor schone kleren als hij/ zij gymles heeft.
17. Als het kind een afspraak bij de huisarts heeft, gaat (een van) de ouder(s) met hem/ haar mee.	O	O	O	O	O	17. Als de ouder een afspraak heeft bij de huisarts, gaat het kind mee om te vertalen.

18. De ouder(s) hebben een agenda of op de koelkast hangt een week-/ jaarplanner met de afspraken bij de tandarts, monteur van de geiser of wasmachine, etc.	O	O	O	O	O	18. Niemand heeft het (totaal)overzicht van de lopende afspraken.
19. Als de mentor en het kind (1 of 2 weken) van te voren afspreken, hoeft de afspraak niet herbevestigt te worden.	O	O	O	O	O	19. Als de mentor en het kind een afspraak hebben, belt de mentor een of twee dagen van te voren om de afspraak te bevestigen.
20. Als de mentor het kind komt halen, staat het kind klaar om mee te gaan.	O	O	O	O	O	20. Als de mentor het kind komt halen, moet het kind nog even douchen/aankleden/een boodschap halen. Soms wordt de afspraak op de dag zelf afgezegd, omdat er bijvoorbeeld familie langskomt.

Vervolgopdrachten voor de mentor/ de volwassene:

Opdracht 2 (facultatief): Neem een andere kleur pen of potlood. Vul onderstaande lijst in voor de thuissituatie van jezelf, zoals die nu is in jouw eigen huis/gezin.

Opdracht 3 (facultatief): Neem weer een andere kleur pen of potlood. Vul de lijst in voor de thuissituatie van jou toen jij vroeger opgroeide in je ouderlijk huis/gezin.

Bronnen

Pels, T. (1998). *Opvoeding in Marokkaanse gezinnen in Nederland*, Assen: Van Gorcum.

Rispens, J. J.M.A. Hermans & W.H.J. Meeus (eds.), (1996). *Opvoeden in Nederland*, Assen: Van Gorcum, 1996

Douma, H. (2006). *Behoefte aan structuur in opvoeding en onderwijs*. Op http://beteronderwijsnederland.net/node/549